ואנא דאמרי כרבי יוסי דתניא[א] בסדר עולם [ו]אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להן ושלישית אין להן וא"ר יוחנן מאן תנא סדר עולם רבי יוסי וסבר רבי יוחנן כדרבנן לא בעינן רבויא והא תנן [ב][א]מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר וא"ר יהודה בר שילא אמר ר' אסי א"ר יוחנן עד רובו מאי לאו דנשתייר רובו לא דלא נשקול רובו ואיבעית אימא שאני הכא דאיכא למימר שאני אומר [ג]תנן אנדרוגינוס נושא תני אם נשא והא נושא קתני וליטעמיך מאי אבל לא נישא אלא מאי נישא דיעבד נושא נמי דיעבד אמרי לא נושא לכתחלה משמע אבל לא נישא דיעבד נמי לא והא מדקתני סיפא רבי אליעזר אומר אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה כזכר מכלל דת"ק ספוקי מספקא ליה בין למר בין למר מפשט פשיטא ליה איכא בינייהו סקילה משני מקומות דמר סבר חייבין עליו סקילה משני מקומות ומר סבר [ד]כזכר אמר רב

ליתא

ואנא אמינא לרבי יוסי. דהא מתני' ר' יוסי קאמר לה אנדרוגינוס כהן וכו'[ה] ולדידיה אמינא אף מאכילה בחזה ושוק דהא תרומה נמי לר' יוסי דאורייתא היא אף בזמן הזה: ירושה ראשונה. בימי יהושע הויא ירושה וכן שניה דבימי עזרא דכשגלו גלות ראשונה בטלה קדושת הארץ: שלישית אין להם. כלומר לא בעי למהדר ומירתא דירושה עומדת היא ואשמעינן האי קרא דלא בטלה קדושת הארץ בגלות טיטוס: וסבר ר' יוחנן כו'. קס"ד האי דמותיב דטעמא דר' יוחנן לאו משום דסמיך אשאני אומר אלא משום דאי הוי נמי איפכא לא איכפת לן דלא בעינן רבויא בדרבנן אלא מכי איערב בטיל ליה: נתן סאה ונטל סאה כשר. גבי שאר משקין [ו]ומי פירות ותמד שהחמיץ קאי במס' מקואות ואשמועי' דאע"ג דחזר ונטל ואיכא למימר הא חסר ליה מקוה שהסאה הואת אין משלימתו שאין ראויה למקוה אפ"ה כשר דמכי יהבו לגביה בטל ליה והוו להו ארבעים וחד כולן ראוין וכי שקל חד סאה פשו ארבעים אבל איפכא לא דכי נטל סאה ברישא חסר ליה וכי הדר מלייה הוה ליה מקוה חסר דמשקין הללו אין משלימין את המקוה: מאי לאו דנשתייר רובו. עד י"ט סאה יכול לעשות כן אבל טפי לא דבעינן דליהוי רובא מי גשמים. אלמא אע"ג דפסול שאיבה דרבנן בעיא רובא בכשרות: דלא נשקול רובא. אבל עד פלגא שפיר דמי: ואיבעית אימא. לעולם בעינן רבויא כדרבנן והאי דקאמר אע"פ שלא רבו הולין משום דתלינן אשאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ואין כאן איסור אבל הכא ליכא למימר שאני אומר כה"ג דהא מיא מיד מבלבלי וליכא למימר חזר ונטלה: תנן אנדרוגינוס נושא. לכתחלה. אלמא זכר מעליא הוא וקשיא לר"ש לקיש דאמר אין מאכיל בחזה ושוק: תני אם נשא נשוי. דבעיא גיטא מיניה משום ספק זכר ולעולם ספיקא הוא: מאי אבל לא נישא. (א) משמע דיעבד: ה"ג נושא נמי דיעבד אמרי לא נושא לכתחלה אבל לא נישא דיעבד נמי לא. ולעולם קשה ליה לר"ל ודייקא כר' יוחנן: ומותבי' לר' יוחנן והא מדקתני סיפא כו': משני מקומות. אפי' בנקבותו. וטעמא מפרש לקמן (פג:) מקרא כשמעתין: ור"א סבר כזכר. במקום זכרות אין במקום נקבות לא:

ליתא

ירושה ראשונה ושניה יש להן כו'. פר"ת ראשונה ירושת אברהם יצחק ויעקב שניה ירושת יהושע ומשם ואילך קדשה לעולם ולא יתכן לפרש כן דבסוף פרק יוצא דופן (נדה דף מז. ושם) מפליג רבי יוסי בין תרומה לחלה וא"כ קדושה שניה היא קדושת עזרא דבקדושת עזרא שייך לחלק בין תרומה לחלה משום דגבי חלה כתיב בבואכם וכי אסקינהו עזרא לאו כולהו סלוק עוד שאל ה"ר שמואל מאניוב את ר"י דהכא קאי ר' יוחנן כר' יוסי דירושה ראשונה ושניה יש להם דקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא ובפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קז:) קאמר הש"ס לר' יוחנן דקדשה לעתיד והשיב ר"י דלמעשרות ודאי לא קדשה הארץ לעתיד אבל קדושת ירושלים והבית קדשה שקדושת מחילות קיימא כל שעה מאשר לו חומה דדרשי' במגילה (דף י: ושם) אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן אי נמי קדושת ירושלים משום דאיקרי נחלה אין לה הפסק א"נ משום דכתיב (תהלים קלב) זאת מנוחתי עדי עד ואתי שפיר דכפ"ק דמגילה (דף י.) בעי למימר דקסבר רבי אליעזר קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד ורבי יהושע אית ליה התם בהדיא הכי א) ובכריש ביצה (דף ד.) אית להו דליטרא קציעות בטלה ואם כן סברי דתרומה בזמן הזה דרבנן ובטלה קדושת הארץ וכן לר"ל ר' יוסי סבר דתרומה בזמן הזה דרבנן ובפ' קדשי קדשים (זבחים דף ס: ושם) גרס בכל הספרים א"ר יוסי משום ר' ישמעאל כו' לעולם קסבר קדשה לעתיד אלא יש לחלק בין קדושת הארץ למחילות עוד שאלו דהכא משמע דסבר רבי יוחנן דקדושת הארץ דאורייתא ובמדרש רות משמע דהוי דרבנן דקאמר ר' יוחנן מעשרות כיון שגלו נפטרו והם חייבו עצמן מאליהן והשיב ר"י דאיכא למימר דהא דקאמר הכא ואנא דאמר כר' יוסי לאו משום דסבר ר' יוחנן כוותיה אלא משום דאליבא דר' יוסי דאנדרוגינוס דמתני' קיימי ועוד אר"י דאין נראה שום חכם יאמר שקדושת הארץ בזמן בית שני למעשרות ולכל מצות התלויות בארץ היתה מדרבנן והשתא דמדרש (ב) איכא לאוקמי במעשר פירות וה"ק כיון שגלו נפטרו ממעשר דאורייתא והם חייבו עצמן מאליהם כשחזרו יותר ממה שהיו חייבים בתחלה שהוסיפו מעשר פירות ועוד אר"י מתוך הירושלמי דשביעית [ד]פ"ו דהכי פירושו כיון שגלו נפטרו שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד ולא היה מונה להם לקדש את כל א"י כדאמר (חולין דף ז.) הרבה כרכים כו' וכמו שהניחו במקצת היו רשאין להניח הרבה יותר או שמא הכל אם היו רוצים ואעפ"כ חייבו עצמן מאליהן וקדשו וכיון שקדשו קדשה מן התורה: **נתן** סאה ונטל סאה כשר. קשה דנהי דשאיבה דרבנן כדאמר בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ושם) מי פירות מיהא פסולין מדאוריי' לטבול בהן כדמוכח פ"ק דפסחים (דף יז: ושם) דאמר משקי בי מטבחיא בקרקע טהורים אמר רב פפא לא אמרן אלא מיא אבל דם לא ומיא נמי לא אמרן אלא דהוו רביעית דחזיא להטביל מחטין וצנורות כו' משמע דדם לא חזי להטביל בו ועוד אמרי' בכסוי הדם (חולין דף פד. ושם) דג' מים כתיבי וממעטינן מי פירות והיכי פריך מהכא למדרבנן בעיא ריבויא ואמי פירות בהדיא קתני לה כדפי' בקונטרס וי"ל דפריך משום דקא פסיק ותני עד רובו אפילו למחטין וצנורות דמדאורייתא לא בעי מ' סאה ונהי דכשמי פירות רוב מתבטלים המים במי פירות ופסול מדאורייתא אף למחטין מ"מ במחצה על מחצה מיהא מדאורייתא כשר למחטין ומדרבנן הוא דבעינן רבייה ועוד י"ל דמדאורייתא קמא קמא בטיל ואפ"ה בעינן רובא לכך פריך שפיר א"נ קאי נמי אתמד שיש בו מים דקתני במס' מקואות (פ"ז מ"ב) ואכולהו קא"ר יוחנן עד רובו ב): **אמר** רבי יוחנן עד רובו. משמע דברובו לא אמרינן ראשון ראשון בטל וכן בפרק במה אשה (שבת דף סה: ושם) גבי אבוה דשמואל דעבד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן שלא ירבו נוטפים על הזוחלים ובפ' הנודר מן הירק (נדרים נז:) בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו מותר ותימה דבפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עג.) א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ונראה לר"י דהתם דמס' ע"ז דאמרינן ראשון ראשון בטל היינו דוקא עד ס' אבל אם אין ס' מן ההיתר לא דא"א להתבטל כיון שיש נ"ט לנסוך דהא טעם כעיקר מן התורה הוא כדאמר בכל שעה (פסחים דף מד: ושם) ובפרק ג' מינים (נזיר דף לז: ושם) ומ"מ אע"ג דאיכא ס' מן ההיתר אי לאו דנפול קמא קמא היה נאסר כגון אם היה נופל בבת אחת או אם היה מערה בדבר דנפיש עמודיה טפי מפי חבית דלא נפיש עמודיה טפי [ה]מצינור קטן דביין נסך החמירו יותר מבשאר איסורים כדתנן התם (ע"ז דף עד.) שהוא בכל שהוא וקסבר רבי יוחנן דכי איכא למימר ראשון בטל באיסורא לגו היתירא ולא נפיש עמודיה שבטל והולך עד ס' ולא אמרינן שיאסור בכל שהוא דלמתניתין דהתם קאי וכי פריך התם ממתני' דיין נסך אוסר בכל שהוא מאי לאו דנפול איסורא לגו היתירא לא הוה מצי לשנויי דאיירי בנפיש עמודיה מפי חבית דהא כל שהוא קתני דלא נפיש והא דפריך עלה מיין בתים בנ"ט מאי לאו דנפול חמרא דאיסורא לגו מיא דהיתירא אע"ג דרבי יוחנן נמי לא קאמר דבטל אלא עד ס' לא פריך אלא מכח רישא מדסיפא איסורא לגו היתירא רישא נמי איסורא לגו היתירא וקתני בכל שהוא ומסיק דכולה מתניתין היתירא לגו איסורא ומ"מ אמת הוא דבנ"ט אסור בכל ענין בין איסורא לגו היתירא בין איפכא: **דלא** נשקול רובא. תימה היכי מצי למימר הכי הא תנן במס' מקואות (פ"ד מ"ד) מים שאובין ומי גשמים שהן מתערבות בחצר ובמערה עד מעלות המערה אם רוב כשר כשר אם רוב פסול פסול מחצה על מחצה פסול אימתי בזמן שהן מתערבין עד שלא הגיעו למקוה כו' משמע בהדיא דשאובין דרבנן בעי רבייה: **תנן** אנדרוגינוס נושא. פירוש דמשמע נשואין גמורים והרי הוא כזכר ומאכיל בתרומה דאורייתא דאי לא הוו נשואין ודאין ה"ל למימר אנדרוגינוס שקדש קידושיו קידושין ומשני תני אם נשא דיעבד וליפנא דלכתחלה דהך סוגיא היינו פי' נישואין ודאין אבל אין לפרש דמדקדק מדשרי לכתחלה לישא ולא אסרינן ליה לכתחלה מספק נשים המסוללות זו בזו דמאחר דמאכיל לר"ל בתרומה בזמן הזה דרבנן לא מסתבר לאוסרו בתחלה מטעם זה ועוד יש לפרש דאנדרוגינוס נושא משמע דחייב לישא דמיפקד אפריה ורביה וא"ת והיכי פריך מאנדרוגינוס נושא אמילתיה דרבי יוסי וצריך לדחוק שהוא סיום מילתיה דרבי יוסי אף על פי שרבי יהודה מפסיק בינתים:

בריה

עין משפט נר מצוה

קלג א מיי' פ"ד מהל' מקואות הלכה ו סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סימן רא סעיף כד:

קלד ב מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הלכה טו:

◆

תוספות ישנים

א) עי"ש דהא דקאמר התם קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא לאו דוקא אלא ר"ל קדושה שניה וכר' יוסי דהכא דתני סדר עולם וסבר תרומה בזמן הזה מן התורה ומ"מ קרי לה ראשונה אע"פ דמיירי בקדושה שקידש עזרא לפי שהיא ראשונה לנו: ב) ותימה דהא לא אמרינן קמא קמא בטיל רק עד ששים תדע דאל"כ אם יערה אדם כל היום חלב בקדרה לא יאסור וי"ל דהכא לא הוי רק מדרבנן שהרי אין כאן שיעור לאסור שאפילו כי נתן סאה ונטל סאה עד רובו א"ת שכל הפעמים שנוטל הסאה מן המקוה שלא יתערב בהם מעט ממי פירות אשר נתן בתוך המקוה וא"כ אפילו יתר ממנו היה לנו להכשיר שאף עד יתר מרובו יש בתוך המקוה יתר מרובו ממים גמורים ואפ"ה (לא) גזור רבנן לפי שהוא נראה כרובו ומשו"ה לא שרינן יותר מרובו אלמא מדרבנן בעי רבייה: אלא מאי נישא דיעבד. ותימה אמאי לא אמרינן שיועילו נשואין להאכילו בתרומה דרבנן אם כהן נשאו כמו שאנו אומרים שאוכלת אשתו בשביל קדושין בתרומה דרבנן והלא כיון דספיקא הוא היה לנו לומר וכו כמו וי"ל דלא דמי דהא אם נחשבו כזכר אין תקלה בדבר דלחומרא הוי דחייבין עליו סקילה אבל אם אנו אומרים שהוא נישא לאכול בתרומה דרבנן ונחשוב אותו כנקבה יש חשש איסור בדבר דלא"כ לא יתחייב סקילה מזכר:

א) נראה דצ"ל ומשו"ה לא שרינן רק עד רובו אלמא דגם בדרבנן בעי רבייה.

מסורת הש"ס

א) נדה מז. ב) זבחים כב. מקואות פ"ז מ"ב, ג) לעיל פא., ד) נ"ל נראה דהכי. יעב"ץ, ה) [אלא כצ"ל ועי' בתוס' ע"ז עג. ד"ה ודיקא וק"ל],

◆

תורה אור השלם

ו. וֶהֱבִיאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ וְהֵיטִבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ: דברים ל ה

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה נתן סאה וכו' ומי פירות וכו'. עי' זבחים דף עח ע"ב תוד"ה דלי שיש בו יין וכו':

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי אבל וכו' דמשמע: (ב) תוס' ד"ה ירושה וכו' במדרש רות איכא לאוקמי:

◆

מוסף רש"י

ירושה ראשונה. של יהושע, ושניה. בימי עזרא, יש להן. כלומר בגלות נבוכדנצר בטלה קדושת הארץ ונפטרו ליורשה ולקדשה בשניה (נדה מז:) שבטלה ירושה ראשונה ונקראת שניה ירושה (חולין ז.). ושלישית. לעתיד לבא, אין להן. כלומר אינה ירושה דלא יצטרכו לכבשה ולקדשה, דלא בטלה קדושתה מגזרת הכתוב (נדה מז:) שהשניה לא פסקה (חולין ז.). מאן תנא סדר עולם רבי יוסי. דהוא פתחה כי היכי דסתם מתניתין ר"מ (נדה מו:). נתן סאה ונטל סאה. מי פירות וכל משקה שאינו מים ותמד משהחמיץ, פעמים מעלין פעמים אין מעלין, כיצד מקוה שיש בו ל"ט סאין ונפלה סאה מהן לתוכה לא העלתהו, פירוש לא השלימתהו ואף לא פסלתו, פעמים דמעלין, כיצד היו בתוכו ארבעים סאה מכוונות, נתן סאה מאלו המינים ונטל סאה אחר הנתינה כשר, דבטלו להנך קמאי במקוה השלם, הילכך כי חזר ונטל לא מיפסיל, נמצא שהמקוה הזה נשלם על ידיהם לכשנטל סאה (זבחים כב.). אבל לא נישא. שהוא זכר והשוכב עמו הרי הוא כבא על הזכר (לעיל פא.).